

Чудик Н.С.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

Харків, Україна

**ДІЯЛЬНІСТЬ В. П. ЗАТОНСЬКОГО В РОКИ ГОЛОДОМОРУ
1932-1933 РОКІВ**

Від березня 1927 року до лютого 1933 року В. П. Затонський обіймав посаду наркома Робітничо-селянської інспекції та голови Центральної контрольної комісії ЦК КП(б)У [1, с. 109]. Діяльність цього відомства була спрямована на забезпечення державного контролю за функціонуванням адміністративного апарату, боротьбу з бюрократизмом, корупцією та неефективністю управління. Відповідно до постанови ВУЦВК і Раднаркому УСРР від 13 липня 1927 року значно розширилися повноваження робітничо-селянської інспекції, що дозволило більш ефективно впливати на внутрішню організацію державних структур. Особливий наголос було зроблено на скороченні адміністративного апарату, що відповідало загальному курсу більшовицької політики на централізацію та підвищення ефективності управління. Відтак контрольні органи отримали ширші можливості для втручання в усі аспекти економічного та соціального життя республіки, що сприяло посиленню державного нагляду за витрачанням бюджетних коштів, реалізацією виробничих і фінансових планів, а також загальною дисципліною в управлінні.

183

Документальні джерела свідчать про активну участь В. П. Затонського у процесах колективізації, заготівлі зерна та реалізації репресивної політики більшовицького керівництва щодо українського села [2, с. 33]. Зокрема, 3 січня 1932 року, відповідно до постанови політбюро ЦК КП(б)У «Про виконання плану заготівель у Зінов'євському та Новомосковському районах», йому було доручено провести позачерговий пленум парткому Новомосковського району Дніпропетровщини та організувати переформатування керівних структур, забезпечивши успішне виконання плану хлібозаготівель. У тексті постанови підкреслювалося: «...провести вибори нових керівних органів, а також надати потрібну допомогу в справі успішного закінчення у січні планів хлібозаготівель цими районами на основі постанов ЦК...» [1, с. 111]. Ця діяльність була невід'ємною частиною загальної політики примусової колективізації, яка супроводжувалася масовими репресіями та конфіскацією зерна в селян.

Для забезпечення виконання державних планів хлібозаготівель у березні 1932 року ЦК КП(б)У ухвалив рішення про відрядження членів і кандидатів у члени політбюро разом із групами робітників до найбільш проблемних регіонів України. Серед них був і В. П. Затонський, який як нарком РСІ мав здійснювати координацію роботи місцевих партійних організацій у степових районах і на Донбасі [1, с. 123]. Попри ці зусилля, у жовтні 1932 року політбюро ЦК КП(б)У визнало ситуацію з хлібозаготівлями незадовільною: «... виключно незадовільним: за 25 днів жовтня виконано лише 22% місячного плану, а всього

на 25 жовтня виконано лише 39% річного плану хлібозаготівель» [1, с. 243-247].

Політика хлібозаготівель супроводжувалася репресивними заходами. Так, у листопаді 1932 року було затверджено «спеціальний оперативний план ліквідації головних куркульських і петлюрівських контрреволюційних гнізд...». Згідно з постановою політбюро ЦК КП(б)У від 18 листопада 1932 року «Про ліквідацію контрреволюційних гнізд та розгром куркульських груп» передбачалося посилення діяльності ДПУ щодо виявлення та ліквідації «куркульського саботажу» та «злісних рахівників і бухгалтерів колгоспів, які зривають виконання плану хлібоздачі й організовують розкрадання колгоспного хліба» [1, с. 260-261]. В. П. Затонському було доручено безпосереднє проведення цих заходів на Київщині, що ще більше підкреслювало його роль у здійсненні репресивної політики.

Протягом 1932-1933 років В. П. Затонський неодноразово виїжджав у регіони, що найбільше постраждали від голоду. Зокрема, в грудні 1932 року він відвідав Дніпропетровську область, у січні 1933 року – Одещину [1, с. 282-288; 1, с. 335-341]. 16 серпня 1933 року він підготував доповідну записку до ЦК КП(б)У, у якій детально охарактеризував соціально-економічний стан регіонів. У документі відзначалися численні проблеми: незадовільне ставлення місцевої влади до колгоспників, відсутність видачі авансів на трудові, зростання недовіри до радянської влади, погана організація громадського харчування, неефективна робота МТС та низка інших критичних недоліків. На основі цього аналізу В. Затонський запропонував низку заходів щодо покращення ситуації [1, с. 545-550].

Аналіз політичної діяльності В. П. Затонського в 1927-1933 роках свідчить про його активну роль у реалізації ключових напрямів радянської політики в Україні. Він здійснював контроль за функціонуванням державного апарату, сприяв централізації управління, координував роботу контрольних органів, зокрема в питаннях фінансового та виробничого планування. Особливо вагомим його вплив був у період колективізації та хлібозаготівель, коли він виконував партійні директиви, спрямовані на вилучення зерна в селян і ліквідацію опору політиці більшовиків.

Затонський брав безпосередню участь у репресивних заходах, спрямованих проти українського селянства, зокрема в рамках «оперативних планів» ліквідації «контрреволюційних елементів». Його діяльність засвідчує складність та суперечливість ролі партійних діячів того часу, які, діючи в межах офіційної політики більшовицького керівництва, виконували завдання, що призводили до трагічних наслідків для мільйонів українців.

Отже, політична діяльність В. П. Затонського в зазначений період визначалася повним підпорядкуванням інтересам більшовицької партії та сприяла реалізації політики колективізації й репресій.

Література:

1. Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. К.: Видавництво політичної літератури України, 1990. 605 с.
2. Гончарова О. С. Історія України новітнього часу: Навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету. Харків: Антикава, 2017. 332 с.